

Innst. S. nr. 170

(2000-2001)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Are Næss, John I. Alvheim, Marit Tingelstad og Odd Einar Dørum vedrørende ny forskrift til gjennomføring av lov om svangerskapsavbrudd

Dokument nr. 8:28 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at forskriftene til gjennomføring av lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd

- 1) ivaretar foreldres informasjonsrett i tråd med pasientrettighetsloven
- 2) respekterer helsepersonellens reservasjonsrett også ved medikamentell abort."

Som bakgrunn for forslaget viser forslagsstillerne at Sosial- og helsedepartementet 5. mai 2000 sendte ut til høring utkast til nye forskrifter til gjennomføring av lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd med høringsfrist 31. august 2000.

Det uttales i dokumentet at forslaget til nye vedtekter har møtt til dels sterke reaksjoner fordi det blir oppfattet som en uthuling av loven, og forslagsstillerne mener også det. Det vises til at departementet i merknader til § 5 påpeker at utkastet til forskrifter gir foreldrene en snevrere adgang til å samtykke på vegne av barn under 16 år enn det som følger av de generelle reglene i pasientrettighetsloven § 4-4, jf. helsepersonelloven § 22, og at departementet foreslår at forskriftene her skal gå foran de generelle reglene i pasientrettighetsloven. Det uttales at forslaget oppfattes av mange å være i strid med foreldreretten og foreldreansvaret. Forslagsstillerne framholder at abort hos mindreårige er meget alvorlig, og at foreldre og samfunn har rett og plikt til å støtte opp i en slik situasjon, men at for å kunne hjelpe er det en forutsetning å vite.

Forslagsstillerne viser videre til at det i § 15 siste ledd i forskriften står at reservasjonsretten ikke gjelder når svangerskapsavbruddet utføres ved hjelp av medikamenter og kvinnen selv inntar medikamentene. Etter

forslagsstillerne mening innebærer dette en innsnevring av reservasjonsretten, og det vises i denne forbindelse til høringsuttalelsen til Den norske Lægeforening.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Reidun Gravdahl, Asmund Kristoffersen, Karin Lian, Einar Olav Skogholt og Gunhild Øyangen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Are Næss, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Høyre, Annelise Høegh og Sonja Irene Sjøli, fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, viser til at forslaget tar opp høringsutkastet til nye forskrifter til gjennomføring av lov 13. juni 1975 om svangerskapsavbrudd. Forslagsstillerne mener de foreslåtte forskriftene uthuler loven og bør endres, og ber Regjeringen sørge for dette.

Komiteen viser til brev fra helseministeren datert 20. februar 2001 som svar på saksordførers brev av 1. februar 2001 hvor det bes om en vurdering av forslaget.

Forslag 1 - Foreldrenes innsynsrett

Komiteen har merket seg at foreldres rett til å uttale seg i forbindelse med abortbegjæring er regulert i abortlovens § 4. Komiteen viser til at hovedregel er at foreldre skal gis anledning til å uttale seg dersom den gravide er under 16 år eller psykisk utviklingshemmet. Unntak kan forekomme dersom særlige grunner taler mot å la foreldrene uttale seg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at mindreårige som regel vil få god hjelp av foreldrene til å ta stilling til om abort er det riktige ved en uønsket graviditet. Flertallet mener likevel det fortsatt i spesielle tilfeller skal kunne være mulig for mindreårige å få aksept for at foreldrene ikke informeres før abortinngrepet. Dette kan for eksempel dreie seg om alvorlige motsetningsforhold med utgangspunkt i religion, i holdning til prevensjon eller i mishandlingssaker.

Flertallet har merket seg at forslagsstillerne mener foreldrenes informasjonsrett i tråd med pasientrettighetsloven skal være retningsgivende for abortloven. Flertallet kan ikke slutte seg til dette syn. I pasientrettighetslovens § 4-4 gis foreldre rett til å samtykke til helsehjelp for pasienter under 16 år. Flertallet viser til at abortloven er en spesiallov i forhold til den generelle pasientrettighetsloven. Ved en eventuell motstrid vil spesiallov gå foran.

Flertallet viser til at helseministeren i sitt brev datert 20. februar 2001 uttaler at han tar sikte på å tilføye "alvorlige" konflikter i merknaden for å tydeliggjøre hva som menes med unntak, og er tilfreds med dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet har ulikt syn på den gjeldende abortlov. Disse medlemmer ønsker likevel å bidra til at lovens forskrifter mest mulig ivaretar hensynet til det ufødte barn og til den abortsøkende og hennes familie, og vil forholde seg til bestemmelsene i pasientrettighetsloven.

Disse medlemmer har merket seg at det i merknad til § 5 i utkast til nye forskrifter heter at dersom det "vil kunne skape konflikter mellom kvinnen og foreldrene", bør hennes ønske om at foreldrene ikke skal få uttale seg, respekteres. Denne formuleringen var en del av begrunnelse for at Dokument nr. 8:28 (2000-2001) ble fremmet. Disse medlemmer har merket seg at helseministeren i brev av 20. februar 2001 sier at han tar sikte på at det i merknaden skal hete "alvorlige konflikter", og mener dette er en klar forbedring.

Disse medlemmer vil likevel peke på at abort hos mindreårige er meget alvorlig. Situasjonen kan være et uttrykk for alvorlige sosiale og/eller psykiske problemer som bør løses i en familiesammenheng, noe som krever at foreldrene er informert og involvert.

Disse medlemmer ber derfor om at dette legges til grunn for vurderingen om foreldrene skal informeres.

Forslag 2 - Helsepersonells reservasjonsrett

Komiteen viser til at helsepersonell kan reservere seg mot å utføre eller assistere ved abortinngrep, og at dette er presisert i gjeldende veiledning og forskrift. Her fremgår det at reservasjonsretten ikke gjelder helsepersonell som gir kvinnen stell og pleie før og etter inngrepet.

Komiteen vil påpeke at bruk av abortpillen nødvendigvis nye forskrifter som klargjør denne nye situasjonen.

Komiteen viser til at det i utkastet til nye forskrifter som ble sendt på høring, ikke klart nok kom frem at reservasjonsretten også skal gjelde leger som forskriver medikament. Legen som forskriver abortpillen, er medisinsk ansvarlig og har følgelig en oppgave direkte knyttet til avbrytelsen av svangerskapet. Dette skal man kunne reservere seg imot. Helseministeren sier i sitt brev at dette vil bli presisert i den endelige forskriften.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil anmerke at selv om helsepersonells reservasjonsrett sikres også ved medikamentell abort, skal dette ikke påvirke den rett og de valgmuligheter som kvinnen selv er gitt i lov om selvbestemt abort. Flertallet forutsetter dermed at annet nødvendig helsepersonell stilles til rådighet dersom helsepersonell reserverer seg mot deltakelse ved abortinngrep, slik at kvinnens rett til selvbestemt abort uansett vil være ivarettatt.

Et annet flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er uenig i at helsepersonell som utleverer "abortpillen", ikke skal kunne reservere seg. Det vil her dreie seg om sykepleiere og jordmødre.

Dette flertallet understreker at reservasjonsretten bygger på samvittighetsgrunner. Etter abortloven skal man kunne reservere seg mot å "utføre eller assistere ved slike inngrep". Dersom den som utleverer middelet som fremkaller aborten, føler at dette er å "assistere" ved inngrepet, tilsvarende assistanse ved en kirurgisk abort, skal dette respekteres slik at vedkommende får rett til å reservere seg.

Dette flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at forskriftene til gjennomføring av lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd respekterer alle grupper helsepersonells reservasjonsrett også ved medikamentell abort."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil påpeke at helsepersonell som utleverer medikamentet til kvinner som selv inntar pillen, ikke kan reservere seg. I slike tilfeller er det kvinnen som setter i gang svangerskapsavbruddet, og helsepersonellens medvirkning er derved av indirekte karakter, noe man ikke kan reservere seg imot.

Disse medlemmer viser til at Sykepleierforbundet i høringsrunden har sluttet seg til den foreslåtte presiseringen av reservasjonsretten.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at helsepersonell som aktivt utfører abort ved hjelp av abortpillen, kan reservere seg."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Stortinget ber Regjeringen sørge for at helsepersonell som aktivt utfører abort ved hjelp av abortpillen, kan reservere seg.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber Regjeringen sørge for at forskriftene til gjennomføring av lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd respekterer alle grupper helsepersonells reservasjonsrett også ved medikamentell abort.

Oslo, i sosialkomiteen, den 13. mars 2001

John I. Alvheim
leder

Reidun Gravdahl
ordfører

Are Næss
sekretær